

Stručni rad / Professional paper

SAGLEDAVANJE ODRŽIVOG PODUZEĆA KROZ KONCEPT PRIMJENE ODRŽIVOG RAZVOJA

dr.sc. **Maja Vizjak**

Europska poslovna škola Zagreb

Selska cesta 119, Zagreb, Hrvatska

Telefon: +385 1 3647 099, e-mail: maja.vizjak@zrinski.org

Kristina Duvnjak, mag.oec.

Vojnovićeva 29, Zagreb, Hrvatska

Telefon: +385 1 4671 123, e-mail: kri.duvnjak@gmail.com

SAŽETAK

Suvremeno poslovanje, većinski nastrojeno prema profitu, treba mijenjati svoje štetno djelovanje te svoj daljnji rast uskladiti s onim koji će se okrenuti prema održivom razvoju. Štetne posljedice takvog načina poslovanja očituju se na okoliš, što uočava sve veći broj pojedinaca. Smatra se kako ključnu ulogu u ovom procesu prije svega imaju institucije na makro razini, ali tržište, točnije poduzeća na mikro razini. Proces transformacije poslovanja započinje analizom rizika globalnog tržišta te se tako stvaraju modeli održivog poslovanja u suradnji s konceptom održivog razvoja. Takozvana ekološka kriza koja nas okružuje, potaknuta je djelovanjem dva sustava. Jedan je prirodni, bez utjecaja čovjeka, čije se djelovanje oslanja na prirodu i djeluje samostalno dok je drugi društveni i razvija se na temelju prirodnih resursa, pod utjecajem čovjeka koji to iskorištava. Veliki broj poduzeća na tržištu potaknulo je raspravu o njihovoj važnosti u provođenju koncepta održivog razvoja odnosno, održivog poslovanja. Iz tog razloga, cilj ovog rada je iznijeti teoretski okvir utjecaja koncepta održivog razvoja na poslovanje poduzeća na tržištu te posljedično, svjesnost o koncept koja se stvara kod klijenta/ kupca. Značajnost teme se očituje u predstavljanju teoretskog okvira novog koncepta poslovanja koji većina poduzeća ili nije spremna prihvatiti ili još ne shvaća važnost održivog poslovanja.

Ključne riječi: *održivi razvoj; razvoj poduzeća; konkurentnost; poduzeće budućnosti*

1. UVOD

Održivi razvoj izvorno potječe te je prihvaćen iz sektora šumarstva te se prvotno odnosio na aktivnosti pošumljavanja i sječu šuma, aktivnosti koje su međuovisne, a krajnji cilj je održavanje biološke ravnoteže šuma. Pojam se popularizirao i razradio 1987. izvješćem od strane UN-a, točnije World Commission on Environment and Development (WCED), pod naslovom „Naša zajednička budućnost“. Ipak, samo izvješće nije približilo pojam široj javnosti. Znanstveno se pojam prihvatio 70-ih godina prošlog stoljeća iako se koristio i ranije u znanstvenim radovima poput onog T. R. Malthusa. Autor se smatra prvim ekonomistom koji je uvidio ograničenja rasta s nedostatnim resursima, temeljeno na posljedicama industrijske revolucije vidljivima još 1798., koje su tražile brze promijene (Oser and Blanchfield 1997). Malthusova je teorija počivala na premisi da ograničena količina slobodne zemlje za obradu znači da se, povećanjem broja stanovnika, smanjuje količina resursa per capita u prehrambenom lancu (Mebratu 1998). Tako se, krajem 19. stoljeća, prihvaćanjem neoklasične ekonomske teorije, težište djelovanja održivog razvoja prebacuje na obnovljive resurse poput rudnog blaga, zraka, vode i okoliša. Navedena teorija prihvaća potrebu intervencije države s ciljem usmjeravanja djelovanja na tržišta ekoloških resursa. Od tog trenutka, održivi razvoj postaje sastavnicom svih strateških i drugih ključnih razvojnih dokumenata. Polazne točke koncepta održivog razvoja trebaju biti u skladu s ciljem zaštite okoliša te integracijom u procese razvojnih i drugih društvenih odluka. Svjesnost o načinu na koji društvo iskorištava prirodne resurse i proizvodi energiju je potrebna za naglašavanje problema degradacije ekosustava i klimatskih promjena (Hall et al. 2010), koje su danas vidljive. Narušen odnos čovjeka i prirode, posljedica je snažnog industrijskog razvoja diljem svijeta i nemarnog odnosa prema prirodnim resursima. Ovakav pristup vidljiv je djelovanjem međunarodnih korporacija koje, radi profita, najčešće ulaze na tržišta nerazvijenih zemlja svijeta, s ciljem maksimalnog iskorištavanja prirodnih resursa. Nažalost, taj se proces ponavlja nakon, takoreći, istrebljenja dostupnih prirodnih resursa, ali u nekoj drugoj zemlji. Takvim načinom poslovanja, uništen je veliki zemljopisni prostor, čime takve poslovne aktivnosti posljedično, dovode u pitanje i opstanak čovječanstva. Brundtland izvješće, svojevremene norveške premijerke i predsjednice Komisije za okoliš UN-a, naglašava uspješnost održivog razvoja na svjetskoj razini, poticanjem raznih političkih i društvenih promjena poput smanjivanja razine siromaštva u svijetu, podjednake preraspodjele prirodnih resursa, smanjivanjem izdataka za vojsku, nadzora naseljavanja, korištenjem suvremenih i naprednih tehnologija, ali i institucijskih promjena na svjetskoj razini uz poticanje demokratskog načina razmišljanja i djelovanja, kao i suradnju stanovnika u donošenju odluka vezanih uz održivi razvoj (Konon 2014).

2. KONCEPT ODRŽIVOG RAZVOJA I RAZVOJ PODUZEĆA

Rasprava na temu koliko čovjek uistinu narušava ekosistem aktivna je i danas, premda većina smatra kako je industrija ta koja većinski doprinosi narušavanju prirode (Cohen i Winn 2007), premda su pojam i praksa održivog poslovanja uvriježeni i važnost u transnacionalnoj ekologiji je očigledna. Kako bi se izbjegle ovakve rasprave i doprinijelo prihvaćanju održivog razvoja, potrebno je ugraditi ekološku politiku u sve aspekte razvojnih politika i regionalnih ekonomskih zajednica nacionalnog gospodarstva, uz posebnu

pozornost prema međunarodnom gospodarskom razvoju. Unatoč negativnim konotacijama te kompleksnosti i nerazumijevanju koncepta održivog poslovanja i održivog razvoja, zemlje diljem svijeta se zauzimaju za takav model razvoja u svojim strategijama. Rizik primjene modela održivog razvoja kao krajnjeg cilja, može se smanjiti kada bi u društvu, a posljedično i u politici, postojala široka potpora navedenom konceptu. Činjenica da se primjenom koncepta povećava i sveopće blagostanje, u najširem smislu riječi, ključna je u podršci napretka i to ne samo u ekonomskom smislu (Frajman-Jakšić, Ham i Redak, 2010). Iz tog razloga, svrha ovog rada je jasnije predočiti concept održivog razvoja u smislu poslovanja teoretski te primjerima iz prakse.

Gospodarski razvoj u globalnim razmjerima suštinski je povezan s prirodnim resursima i mogućnostima koje se iz njih stvaraju. Pitanje socio-ekološkog procesa s ciljem ljudskog blagostanja potaknulo je razmatranje koncepta održivog razvoja kao širokog socijalnog cilja (Parrish 2010). Primjer provedbe koncepta moguć je kroz ekonomsku politiku države. Uz ekonomsku politiku, koju provodi svaka zemlja, treba razlučiti i preispitati sve aktivnosti koje se zasnivaju na iskorištavanju prirodnih resursa te bilo kakvom narušavanju kvalitete zraka, vode i tla. Koncept održivog razvoja počinje od države pojedinačno kroz usmjerene pozornosti na održanju prirodnih resursa, a ekonomska politika iste, treba razvijati ekonomski razvoj kroz ekološki održiv koncept, što je prikazano nadalje u tabeli 1.

Tabela 1. Ključni pokazatelji održivog razvoja

Pritisak	Stanje	Odgovor
	Stanje okoline i prirodnih resursa	Ekonomski i okolinski činitelji
Ljudske aktivnosti		
Energija	pritisak	informacije
	➔	➔
Transport	Zrak	Državna uprava
	➔	➔
Industrija	Voda	Domaćinstva
	resursi	Odluke
Poljoprivreda	Tlo	Poduzeća
	Bioresursi	Međunarodni činitelji
Ostalo		

Izvor: Črnjar i Črnjar 2009. Menadžment održivog razvoja, 107.

Iz tabele 1. vidljivi su pritisci koje poslovanja donose kroz ljudske aktivnosti koje ga ostvaruju poput energije koja se troši ili transporta kojim se služi što posljedično utječe na okoliš. Svjetska organizacija za prirodni okoliš i razvoj je primjerice ta koja može dati odgovore na negativna stanja putem informacija o ekonomskim i ekološkim činitelja istih. Inovacijom poslovanja, o kojem se raspravlja kasnije u radu, mogu se smanjiti pritisci na pravovaljani način. Kako bi se jasnije predočilo navedeno, treba sagledati realnu ekonomsku vrijednost prirodnog okoliša, kako bi se vrijednost održivog razvoja valorizirala što je vidljivo nadalje u tabeli 1.

Tabela 2. Određivanje ekonomske vrijednosti prirodnog okoliša

UKUPNA EKONOMSKA VRIJEDNOST				
UPORABNA VRIJEDNOST		NEUPORABNA VRIJEDNOST		
Direktna	Indirektna	Opcijska	Postojanja	Ostavštine
Proizvodi koji se direktno koriste	Usluge ekosustava	Direktne i indirektno buduće vrijednosti	Vrijednosti proizašle iz znanja o daljnjem postojanju	Uporabna i neuporabna vrijednost okolišnog nasljeđa

Izvor: prema George et al. 1997. Economic value and the Environment in the Developing World

Iz tabele 2. vidljivo je da je glavni i odgovorni nositelj takvog razvoja država prvensteno, kao najsnažniji čimbenik. Država utječe putem zakonskih regulativa na privredu, posebice na industriju. Ista putem svojih organa treba utjecati na stvarnu upotrebu ekološkog dobra odnosno određene funkcije pojedinog ekosustava. Takva valorizacija može omogućiti trajan i održiv gospodarski razvoj. Suvremena industrijska proizvodnja može, povećanjem svoje učinkovitosti i korištenjem „čistih tehnologija”, bitno utjecati na vlastiti profit, ali i spriječiti onečišćenje okoliša, koristeći ekološki nastrojene metode proizvodnje i tako zadržavajući prirodni kapital (Keijzers 2002). Grbac (2005) ističe kako smjernice održivog razvoja, treba ostvariti definiranjem ciljeva na svim razinama, decentralizacijom i jačanjem odgovornosti lokalnih subjekata, konkretizacijom projekata i planova, jačanjem suradnje državnog, civilnog i gospodarskog sektora, uvođenjem poticajnih kredita za projekte održivog razvoja, korištenjem iskustva i dobrih praksi drugih zemalja te poticajnim mjerama za projekte održivog razvoja. Kao što nadalje ističu Meek i dr. (2010), centralizirane i decentralizirane institucije, preko državne vlasti, ključne su u promicanju koncepta održivog razvoja.

3. STVARANJE KONKURENTNOSTI

Mnogobrojne gospodarske aktivnosti, uz sve veću populaciju, dovele su do ojačanog pritiska na već ionako preopterećene resursne kapacitete. Iako je poduzetnička aktivnost važna za socijalnu i ekološku održivost, njegova učinkovitost ovisi o prirodi tržišnog natjecanja gdje su poduzetnici prisiljeni, na neki način, iskorištavati okoliš zbog razmjera individualne koristi i kolektivnih ciljeva. Mijenjanjem ili stvaranjem institucionalnih normi ili prava može se navedeno izbjeći, što posljedično prisiljava poduzeća na uspostavljanje

konkurentne igre, pogodne za održivi razvoj (Pachero i dr. 2010). U posljednja dva desetljeća prirodni se resursi crpe brže nego ikad i najčešće je ta potrošnja nedjelotvorna. Uzimajući u obzir navedeno, može se reći da poduzeća koja su svjesna koncepta održivog razvoja, stvaraju konkurentsku prednost spram onih koja ga ne prihvaćaju (Porter i va der Linde 1995). Poduzeća koja prihvaćaju temeljni koncept ovog rada shvaćaju da se obnovljivim izvorima ne daje dovoljno vremena za obnavljanje, što čini sve veći pritisak na neobnovljive izvore čije iskorištavanje dodatno ugrožava ekosustav. Iz tog razloga poduzeća imaju važnu ulogu u usklađivanju strategija razvoja s novim izazovima vanjskih čimbenika i stvaranju održivog poslovanja. Brze promjene u poslovnoj okolini, suočile su poduzeća sa sve jačom konkurentskom okolinom (Wingwon 2012). Sposobnost prilagodbe pojedinih poduzeća održivom poslovanju ponajviše ovisi o nematerijalnim resursima poduzeća i sposobnosti da se razvoji novostvorena vrijednost od količine uloženi materijalnih i mjerljivih resursa. Stoga, sve veću ulogu u konkurentnosti poduzeća ima nematerijalnost, odnosno stvaranje novih vrijednosti i sposobnost kvalitetne radne snage da inovacijama i razvojem novih rješenja ponudi tržištu više od konkurenata (Amable 2003, 97). Takva poduzeća usmjeravaju svoje poslovanje prema socijalnim ciljevima zajednice te time, mijenjajući tržište stvarajući održive inovacije koje potiču održivo poslovanje (Schaltegger i Wagner 2011). Održive inovacije i razvoj novih rješenja može potaknuti poduzeće da postane održivo.

Konkurentnost je višedimenzionalna kategorija koja se može promatrati u smislu cjelokupne nacionalne ekonomije, sektora, djelatnosti, ali i samog poduzeća. Iz navedenoga proizlazi da odgovornost prema okolišu mora postojati na svim makro, srednjim i mikro razinama jer ista ovisi o resursima na kojima se vrši pritisak sve većim rastom poslovanja. Kako bi se potvrdio stvarni pozitivan učinak održivog razvoja na konkurentnost poslovnih subjekata i održivo poslovanje, sve je veća primjena raznih metoda kojima se to može i prikazati. Rotheroe i Richards (2007) ističu kako poduzeća s održivim poslovanjem nedvojbeno imaju utjecaj na održivi razvoj. U svom radu istražuju implementaciju socijalnog povrata investicija (Social return investment SROI) koji uključuje ključne elemente održivosti. Neki drugi modeli pokazuju pozitivne trendove povezane s energetsom učinkovitošću te mjerama štednje neobnovljivih resursa, koji značajno mogu utjecati na produktivnost pojedinog poslovnog subjekta. Ove mjere se mogu kretati od velikih investicija u alternativne izvore energije, do manjih, primjerice odabirom energetski učinkovitih tijela potrošnje ili sustava za kontrolu potrošnje, koji zajedno imaju pozitivan učinak na produktivnost poslovnog subjekta, kako s financijskog aspekata, tako i s aspekta održivog razvoja (Amin 2000, 86). Primjena koncepta održivog razvoja u poslovanju donosi mnogobrojne koristi poput učinkovitih tehnoloških procesa, bolje produktivnosti, manjih troškova uvođenjem novih marketinških strategija i tako dalje. Tako poduzeće stvara konkurentsku prednost pred drugima koristeći u svom poslovanju ekološku komponentu. Uz postizanje održivog ekonomskog razvoja, cilj mora biti postavljen i na održivi rast produktivnosti, jer je upravo produktivnost bit konkurentnosti (Porter, 1990). Problemi su okoliša s vremenom od lokalnog značaja prerasli u globalne prijetnje i problem, gdje se održiva poduzeća smatraju rješenjem (York i Venkataraman 2010; Dean i McMullen 2007).

4. PRIMJENA KONCEPTA ODRŽIVOG RAZVOJA U POSLOVANJU

Patzet i Shepard (2011) su u svom radu zaključili kako su poduzetnici koji posjeduju znanje o okolišu i utjecaju na njega, skloniji održivom poslovanju i svjesni prilika takve vrste poslovanja. Kao što se navelo ranije u tekstu, bitnu ulogu ima i sama radna snaga poduzeća koja prihvaća takav koncept poslovanja. U tom smislu, radna snaga dodatno povećava konkurentnost poduzeća putem inovacija i unapređenja poslovnih procesa kao i kreiranjem posebnih strateških smjernica koje konkurencija ne može ili vrlo teško može primijeniti. Pozitivan stav radnog okruženja prema poboljšanju učinkovitosti poslovanja i prilagodbe održivom poslovanju, važna je odrednica u uvođenju održivog razvoja u poslovanje. Jedan od najvažnijih preduvjeta za dugoročan i održiv razvoj je kvalitetno i odgovorno planiranje prostora afirmirajući lokalne kulturne vrijednosti. Prije svega, potrebno je vrlo pažljivo nove investicijske projekte razmatrati s aspekta očuvanja neobnovljivih resursa. Razvojem dodatnih usluga, sofisticiranih i konkurentnih proizvoda te stvaranjem veće vrijednosti, moguće je osmisliti gospodarski razvoj koji svojom specifičnošću zadovoljava korisnike, izbjegavajući pri tome stvaranje dodane vrijednosti čime se izbjegava pretjerani utjecaj na okoliš. Dvojba između važnosti pokazatelja profita ili okoliša, prenose institucije i korporacije koje bi dijalog trebale usmjeriti na okoliš, a ne na profit. Jedan od takvih ključnih primjera su banke koje imaju i mogu imati velik utjecaj ne samo u kvantitativnom smislu, već znatno više u kvalitativnom smislu pojačanim ekološkim zahtjevima, koji bi osigurali čist okoliš generacijama koje dolaze (Machiedo i Tanković, 1996). Jednako tako i suodnos klimatske promjene i turizama, veoma je povezan uzajamni proces, koji na kraju treba rezultirati novim za sada još neočekivanim procesima, koji će se javljati unutar samog turizma, ali i unutar djelovanja klimatskih sustava, koji će uzajamno djelovati na razvoj mnogih turističkih destinacija u svijetu, a neke će nestati iz turističke kart (Vizjak i Vizjak, 2014). Opravdanost uvođenja održivog razvoja u poslovne strategije je financijske prirode te isto ukazuje na izostanak masovnije primjene. Razlog tome istraživači nalaze u nedovoljnoj količini dokaza o isplativosti ove investicije te se često mogu naći primjeri reaktivne ili reputacijske primjene održivog razvoja gdje poduzeća ulažu u odgovorno poslovanje kao posljedicu snažnih pritisaka javnosti ili kao ulaganje u reputaciju koristeći najčešće donacije, u svrhu odnosa s javnošću (Tanković i Matešić, 2009).

Suvremena se ekonomska razmišljanja slažu s tvrdnjom da je odgovorno poslovanje dugoročno konkurentno. Najčešća je poveznica između odgovornog poslovanja i pozitivne reputacije primjena održivosti u poslovanju. Reputacija se postiže boljim sagledavanjem i upravljanjem rizicima poduzeća tako da se pravilnim usmjeravanjem upravljačkih i tehnoloških procesa smanjuje mogućnost neželjenih događaja. Društveno odgovorno poduzeće odgovorno je svojim dionicima, ali je odgovorno i za širi utjecaj svog poslovanja u cilju stvaranja vrijednosti za svoje dioničare, društvo i okoliš u cjelini. Ono je isto odgovorno za transparentnost u svim aspektima svog poslovnog djelovanja (Andreff, 1999). Zaštita okoliša kao važan činitelj poslovne konkurentnosti na tržištu te utjecajni ekološki problemi postaju poseban izazov za marketinške koncepte i aktivnosti unutar poslovanja. Inovativnim rješenjima zaštite okoliša sve više poduzeća pokazuje brigu za svoje kupce/ klijente pa se pružanjem dodatnih vrijednosti, koje očekuju ekološki osviješteni pojedinci, nastoje izdignuti iznad svojih konkurenata i što kvalitetnije pozicionirati na tržištu (Shahin i Zairi, 2007).

5. PODUZEĆE BUDUĆNOSTI

Poduzeće budućnosti trebalo bi poslovati na potpuno drugim osnovama nego je to slučaj s današnjim poduzećima. Najvažniji resursi koji bi trebali odrediti poslovnu sposobnost poduzeća budućnosti sažeti su, prema Clairmontu (2000), u pet osnovnih karakteristika no, nadalje u tabeli podijeljene su kako bi se jasnije prikazala razlika između tradicionalnog poduzeća i poduzeća budućnosti:

Tabela 3. Usporedba tradicionalnih poduzeća i poduzeća budućnosti

Tradicionalna poduzeća	Poduzeća budućnosti
Količina resursa za proizvodnju	Količina znanja i informacija
Zaposlenik podložnik	Zaposlenik ravnopravan partner
Puno radno vrijeme u poduzeću	Povremeno/honorarno radno vrijeme
Široko znanje za obavljanje posla	Specijalizirano znanje za obavljanje posla
Visoki troškovi komunikacije	Niski troškovi komunikacije
Moć ima prodavač	Moć ima kupac/klijent
Tehnološka rješenja preuzimaju se od istih izvora	Tehnološka rješenja preuzimaju se od različitih izvora

Izvor: prema Clairmonte. 2000. Les services, ultimes frontieres de l'expansion pour les multinationales

U tabeli 3. kao što se već navelo, prikazane su razlike između tradicionalnih i poduzeća budućnosti. Karakteristike kao što su Zaposlenik ravnopravan partner, pridonose ranije rečenom kako je zaposlenik jedan od ključnih čimbenika provedbe održivog razvoja, ali i kupac/ klijent koji posjeduje pregovaračku moć i svjestan je okoliša proizvodnje na okoliš, a troškovi se komunikacije prebacuju sve više na digitalno što štiti okoliš. U budućnosti bi se trebalo ukloniti ili smanjiti broj masovnih poduzeća poput korporacija ili kartela te stvoriti poslovanja koja se odvijaju putem više različitih umreženih poduzeća. Tako bi se moć multinacionalnih kompanija smanjila i nadalje, mogućnost prilagodbe na održivo poslovanje bila bi brža i lakša. Tako bi se kroz istu pravnu osobu mogle provoditi poslovne aktivnosti više različitih organizacijskih oblika koji se u praksi međusobno isprepliću i nadopunjuju, dok se s njima upravlja na različite načine. Primjerice, jedan od oblika upravljanja provodi se putem tradicionalne organizacije sa stalno zaposlenim djelatnicima, dok se drugi tip organizacije zasniva na djelovanju suradnika, partnera i pomoćnika. Između navedenih osnovnih organizacija, djeluju granične grupe koje djeluju u sklopu ili za organizaciju, ali su zaposlenici postavljeni od vanjskog davatelja usluga. Pri svakoj budućoj organizaciji i novim organizacijskim oblicima poduzeća treba se voditi računa, da zaposlenici budu u potpunosti zadovoljni svojim djelatnim statusom. Zaposlenici koji posjeduju znanje žele znati u kojem smjeru se odvija poslovanje poduzeća te koji su ciljevi poslovanja. Pri tome ih zanima osobno napredovanje u struci, ali i osobna odgovornost pojedinca. Prije svega, zanima ih mogućnost stalnog stjecanja novih znanja i usavršavanje u struci te poštovanje njihovih razina znanja (Bradley, 2002, 76).

U današnjem dinamičnom svijetu, promijene su neminovne pa tako i one poduzeća. Menadžment poduzeća budućnosti treba djelovati znanstveno osnaženo te društveno odgovorno u skladu s konceptom održivog razvoja. Visoki menadžment treba posebnu

pozornost posvetiti rukovođenju najvažnijim kapitala poduzeća, a to su zaposlenici, koji provode održivo poslovanje te financijskim resursima. Treba uspješno poslovati na tržištu u skladu s konceptom održivog razvoja kako bi se razvijalo, poštujući svoje zaposlenike te prikazati poduzeće prema vanjskome svijetu kao primjer održivog poslovanja.

6. ZAKLJUČAK

U suvremeno doba u kojem je kupac/klijent svjestan stanja u kojem se okoliš nalazi i kako to posljedično utječe na njega samoga, poduzeća s održivim poslovanjem imaju sve veću prednost. Iako i dalje prevladavaju klasična kapitalno orijentirana poduzeća, sve je veći utjecaj održivog razvoja i takvog koncepta poslovanja. Svako poduzeće nastoji biti konkurentno na tržištu, konkurentnost je poticajna sama po sebi, ali nova i inovativna poduzeća traže konkurentnost u alternativnim rješenjima. Kako bi se potvrdio pozitivan učinak održivog poslovanja mjerljivim pokazateljima, sve više znanstvenika i praktičara traži rješenje prikladnog modela i analize istog. Iako je nekolicina modela u praksi pokazala pozitivan učinak pri analizi ključnih elemenata održivog razvoja, skeptici još sumnjaju. Primjenom poslovanja budućnosti i održivog poslovanja, inovativnim rješenjima, mijenja se svijest sve više dionika na tržištu, od zaposlenika pa sve do institucija odgovornih za tu svijest. Posljedično, primjenom održivog poslovanja, smanjuje se pritisak na okoliš koji je i više nego potreban današnjim i budućim generacijama u čemu se očituje znanstveni doprinos ovog rada koji daje pregledno obuhvatnu analizu učinaka i implikacije sintagme koncepta održivog razvoja u poslovanju.

SUSTAINABLE ENTREPRENEURSHIP REGARDED THROUGH THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPT

Maja Vizjak, PhD

European Business School Zagreb

Selska cesta 119, Zagreb, Croatia

Telephone: +385 1 3647 099, e-mail: maja.vizjak@zrinski.org

Kristina Duvnjak, MSc

Vojnovičeva 29, Zagreb, Croatia

Telephone: +385 1 4671 123, e-mail: kri.duvnjak@gmail.com

ABSTRACT

Modern, mostly profit-oriented businesses should change their devastating effects and substitute their continued growth with one that is in line with sustainable development. The harmful effects of these types of businesses are evident in the environment and witnessed by an increasing number of individuals. It is believed that institutions at a macro level, the market and enterprises at a micro-level have a key role in this process. The process of business transformation begins with a global market risk analysis, thus creating sustainable business models in conjunction with the concept of sustainable development. The so-called environmental crisis that surrounds us is triggered by the action of two systems. One is natural, unaffected by man, relying on nature and acting on its own, while the other is social and based on natural resources, influenced by the exploiting man. A large number of companies on the market have sparked a debate about their importance in implementing the concept of sustainable development, that is, sustainable business. For this reason, this paper aims to outline a theoretical framework of the impact of the concept of sustainable development on the business operations of companies on the market and, consequently, the awareness of the concept created by the client/customer. The significance of the topic is evident in the presentation of the theoretical framework of a new business concept that most companies are either not ready to accept or do not yet understand its importance.

Keywords: sustainable development; business development; competitiveness; enterprise of the future

LITERATURA

1. Amable, B. (2003). *Les Systemes d innovation a l ere de la globalisation*. Paris: Economica.
2. Amin, S. (2000). *Mondialisation et accumulation du capital*. Paris: Lharmattan.
3. Andreff, W. (1999). *Les Multinationales hors la crise*. Paris: Le Svcomore.
4. Bradley, D. (2002). *Ecological Economics*. Pittsburg.
5. Clairmonte, F. F. (2000). *Les services, ultimes frontieres de l expansion pour les multinationales*. Paris: Le Monde diplomatique.
6. Cohe, B. i Winn, M.I. (2007). Market imperfection, opportunity and sustainable entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 22, 29- 49. doi: 10.1016/j.jbusvent.2004.12.001
7. Črnjak, M. i Črnjar, K. (2009). *Menadžment održivog razvoja*. Zagreb: AKD.
8. Dean, T. J. i McMullen, J. S. (2007). Toward a theory of sustainable entrepreneurship: Reducing environmental degradation through entrepreneurial action. *Journal of Business Venturing*, 22 (1), 50- 76. doi: 10.1016/j.jbusvent.2005.09.003
9. Frajman-Jakšić, A., Ham, M. i Redek T. (2010). Sreća i ekološka svjesnost – čimbenici održivog razvoja. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, XXIII (2).
10. George, S. (1997). *Econic Values und Environment in the Developing World*, UNEP.
11. Grbac, B. (2005). *Identitet marketinga: temeljna načela – nove realnosti*. Rijeka: Ekonomski fakultet sveučilišta u Rijeci.
12. Hall, K. J., Daneke, G. A., i Lenox, M. J. (2010). Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions and future directions. *Journal of Business Venturing*, 25, 439- 448. doi: 10.1016/j.jbusvent.2010.01.002
13. Keijzers, G. (2002). *The transition to the sustainable enterprise*. *Journal of Cleaner Production*, 10 (4), 349- 359. doi: 10.1016/S0959-6526(01)00051-8
14. Kono N. (2014). *Brundtland Commission (World Commission on Environment and Development)*. In: Michalos A.C. (eds) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Springer, Dordrecht.
15. Machiedo V. i Tanković M. (1996). *Banka kao nukleus razvijanja ekološke svijesti njezinih komitenata* (Iskustvo Zagrebačke banke d.d.). Zagreb: Gospodarstvo i okoliš.
16. Meek, R. W., Pacheco, D. F. i York, J. G. (2010). The impact of social norms on entrepreneurial action: Evidence from environmental entrepreneurship context. *Journal of Business Venturing*, 25 (5), 493- 509. doi:10.1016/j.jbusvent.2009.09.007
17. Merbratu, D. (1998). Sustainability and sustainable development: historical and conceptual review. *Environmental Impact Assessment Review* 18, 493- 520.
18. Oser, J. i Blanchfield, W. C. (1975). *The evaluation of Economic Thought*. New York: Harcourt Brace Jovanovich Inc.
19. Pacheco, F. D., Dean, T. J. i Payne, D. S. (2010). Escaping the green prison: Entrepreneurship and the creation of opportunities for sustainable development. *Journal of Business Venturing*, 25 (5), 464-480. doi: 10.1016/j.jbusvent.2009.07.006
20. Parrish, D. B. (2010). Sustainability-driven entrepreneurship: Principles of organization design. *Journal of Business Venturing*, 25 (5), 510- 523. doi: 10.1016/j.jbusvent.2009.05.005
21. Patzelt, H. i Shepard, D. A. (2011). Recognizing Opportunities for Sustainable Development. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35 (4), 631- 652. doi: 10.1111/j.1540-6520.2010.00386.x

22. Porter, M. E. i van der Linde, C. (1995). Green and Competitive: Ending the Stalemate. *Harvard Business Review*, 73 (9-10), 120- 134.
23. Rotheroe, N., Richards, A. (2007). Social return on investment and social enterprise: transparent accountability for sustainable development. *Social Enterprise Journal*, 3 (1), 31-48. doi:10.1108/17508610780000720
24. Schaltegger, Stefa, i Marcus, Wagner. (2011). Sustainable entrepreneurship and sustainability innovation: categories and interactions. *Business Strategy and the Environment*, 20 (4). doi: 10.1002/bse.682
25. Shahin, A. i Zairi, M. (2007). Corporate governance as a critical element for driving excellence in corporate social responsibility. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 24 (7).
26. Tanković, M. i Matešić, M. (2009). Postizanje konkurentske prednosti primjenom elementara održivog razvoja. *Acta turistica nova*, 3 (1).
27. Vizjak, A. i Vizjak, M (2014). Utjecaj turizma na klimatske promjene, *3th PAR International Scientific and Professional Conference about leadership*, Opatija.
28. Wingwon, B. (2012). Effect of Entrepreneurshio, Organization Capability, Strategic Decision Making and Innovation toward the Competitive Advantage of SMEs Enterprises. *Journal of Management and Sustainability*, 2 (1), 137-150. doi: 10.5539/jms.v2n1p137
29. World Commission on Environment and Development. 1987. *Our common future*. Oxford: Oxford University Press.
30. York, G., J. i Venkataraman, S. (2010). The entrepreneur–environment nexus: Uncertainty, innovation, and allocation. *Journal of Business Venturing*, 25 (5), 449-463. doi: 10.1016/j.jbusvent.2009.07.007